

שמירת כספים

בימינו -

מגישות: מעיין שילה ורעיה זון

בית ספר: אולפנת עפרה

מורה: הרב ידידיה הכהן

תאריך הגשה: כ"ז אדר ב'

תוכן עניינים-

שער העבודה - עמוד 1

תוכן עניינים - עמוד 2

מבוא - עמודים 3-4

שאלת חקר - עמוד 5

פרק א' - שמיטת כספים ופרוזבול- עמודים 6-7

פרק ב' - הלכות פרוזבול- עמוד 8

פרק ג' - מטרות תקנת הפרוזבול - עמוד 9

פרק ד' - פרוזבול בפן האמוני - עמוד 10

פרק ה' - פרוזבול בימינו - עמוד 11

סיכום - עמוד 12

רפלקציה - עמוד 13

ביבליוגרפיה- עמוד 14

□ מבוא -

מצוות שמיטת כספים היא מצווה הנוגעת לשנת שמיטה, על אף שהיא לא קשורה לאדמה. שמיטת כספים זוהי השמטה של החובות שלא נפרעו בשנת השמיטה כלומר, אם אדם הלווה מחברו סכום כסף, החוב נפרע לו בשנת השמיטה והוא לא צריך להחזיר את ההלוואה ללווה.¹

כאן נציג את המקורות למצווה בתנ"ך, את טעמי המצווה ואת פרטיה.

מקורות המצווה:

שמיטת כספים היא מצווה מן התורה- " כָּל בַּעַל מַשֶּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יִשֶּׂה בְרַעְיוֹ לֹא יִגֶשׁ אֶת רַעְיוֹ וְאֶת אֲחִיו כִּי קָרָא שְׁמִטָּה לָהּ" (דברים ט"ו, ב').

גם בתנ"ך מוזכרת שמיטת הכספים: "וְנִטְשׁ אֶת הַשְּׂנֵה הַשְּׁבִיעִית וּמִשָּׂא כָּל יָד" (נחמיה י', ל"ב).

ע"פ האבן עזרא גם הפסוק "וְהַשְּׁבִיעִת תִּשְׁמָטָנָה וְנִטְשָׁתָה" שמופיע בחומש שמות פרק כ"ג פסוק י"א מתייחס גם הוא לנושא שמיטת כספים.²

טעמי המצווה:

ספר החינוך מצוה תע"ז מסביר - "ונקבוע בלבבנו הביטחון הגדול בשם ברוך הוא... להתרחק מאוד מן הגזל ומן החמדה בכל אשר לרענו", כלומר טעם המצווה העיקרי הוא להרחיק אותנו מן הגזל ולהרגיל אותנו לנדיבות ולביטחון בעיקר בה' שהוא ייתן לנו את הכסף המגיע לנו.

רבי יונתן אייבשיץ בפירושו ההלכתי על חושן משפט (תומים ס"ז, א') "... ומצווה זו גרמה לישראל שלא נשתקעו יותר מדאי בעסק משא ומתן ולהרבות בסחורה כאניות סוחר ולבלות בו זמן יום ולילה כהגויים אשר על פני האדמה, ולא כל המרבה בסחורה מחכים, כי לזו צריך הלוואת איש באחיו ולהיות נושה איש ברעהו מזמן לזמן וזה אי אפשר בהחזיק מצווה הנ"ל, כי בהגיע תור השמיטה ישמט הנושה וייצא נקי מכל חובו. ואם כן היה חובה עלינו

¹ אתר דעת בערך שמיטת כספים <https://daat.ac.il/encyclopedia/value.asp?id1=2530>

² שמיטת כספים יונה עמנואל אתר דעת <https://daat.ac.il/daat/shmita/sikumim/smitat-ksafim.htm>

להחזיק במידת הספקות כראוי ונאות לעובד השלם... וכאשר היו אבותינו לא פנו אל הון, רועי צאן, מגז כבשים יתחממו ומחלב עתודים ישתו וברכת ה' היא תעשיר, ברצונו נותן וברצונו נוטל ושווא כל תחבולות בני אדם. ואם כן מצווה זו למה לא נדבק בה בתכלית הדביקות והשמחה." כלומר כאשר האדם שומט את כספיו הוא פחות עסוק בכסף ובמסחר - המטרה הברורה של השמיטה. מצווה זומ מחברת אותנו אל אבותינו שהרי לא עסקו במסחר ובכסף יומם וליל אלא סמכו על הקב"ה שהוא "נותן לחם לכל בשר". מטרת המצווה היא להתנתק מהכסף הגשמי ולחזק את האמונה שלנו בה' שיביא את הכסף הנדרש, בדיוק כמו שעשה לאבותינו.

הרב דוד צבי הופמן³ מוסיף על הנאמר ואומר כי המצווה קיימת כיוון שלמלווה אין כסף להחזיר בשנת השמיטה כיוון שלא עובד בשנה זו, ולכן כדי שאדם עני, שבשנת השמיטה גם ככה אין לו מספיק כסף, לא ידרדר עוד ועוד.

פרטי המצווה

"מצווה עשה להשמיט המלווה בשביעית שנאמר 'שמוט כל בעל משה ידו' והתובע חוב שעברה עליו שביעית עבר על 'לא תעשה' שנאמר 'לא יגוש את רעהו ואת אחיו'.⁴ (הרמב"ם, הלכות שמיטה ויובל פרק ט הל' א). אך בעניין זה יש מחלוקת, האם הפקעת החובות היא מצד התורה או מצד ויתור של הלווה?

הרא"ם סובר כי "יזמין מלווה לדן שישמוט לו חובו כאשר ציווה היוצר, ובית דין יחייבו למלווה לומר: 'משמט אני'." כלומר, ההשמטה של הכספים נעשית מצידו של הלווה. אך פרשנים רבים חולקים עליו: "לעניין השמטת כספים קיבלתי שהשביעית משמטת מאליה אע"פ שלא אמר 'משמט אני' אלא מצווה היא דרמיה עליה דכתיב 'וזה דבר השמטה'." (פרק ד' דגיטין סי' פ"ט), מה שאומר ששמיטת הכספים מקורה בציווי התורה בלבד ולא בכך שלווה מוותר ושומט.

לסיכום, מצוות שמיטת כספים היא מצווה מן התורה שמטרתה בין היתר היא להגדיל אצלנו את הביטחון בקב"ה, לחזק את מידת הנדיבות שבנו ולהתנתק מהכסף הגשמי

³ שמיטת כספים יונה עמנואל אתר דעת <https://daat.ac.il/daat/shmita/sikumim/smitat-ksafim.htm>

⁴ רמב"ם הלכות שמיטה

https://he.wikisource.org/wiki/%D7%A8%D7%9E%D7%91%22%D7%9D_%D7%94%D7%9C%D7%9B%D7%95%D7%AA_%D7%A9%D7%9E%D7%99%D7%98%D7%94_%D7%95%D7%99%D7%95%D7%91%D7%9C_%D7%98

□ שאלת חקר -

האם בימינו יש מצווה לשמוט כספים ועדיף מצד ההלכה לשמוט את החוב, או שהשימוש בפרוזבול הוא מלכתחילה?

□ פרק א - שמיטת כספים ופרוזבול

שמיטת כספים היא מצווה מדאוריתא, אך היא לא מצווה התלויה בארץ. כאשר גלו עשרת השבטים לא הייתה חובה לשמוט את הכספים, כיוון שמצווה זו לא תקפה בגלות, אך למרות זאת חז"ל קבעו שיש להמשיך לקיים את כל מצוות השמיטה ובתוכן מצוות שמיטת הכספים וזו הפכה להיות מצווה מדרבנן.

בשלהי תקופת בית המקדש השני, בתקופת הלל הזקן החלה מתפשטת תופעה בה אנשים הפסיקו להלוות כסף כדי לא לאבד את כספם עקב שמיטת הכספים, ועברו על מה שכתוב בתורה- "השֹׁמֵר לָךְ פֶּן יִהְיֶה דְבָר עִם לְבַבְךָ בְּלִיעַל לְאמֹר קִרְבָּה שְׁנַת הַשְּׁבַע שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינֶיךָ בְּאַחִיד הָאֲבִיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אֵל יְהוָה וְהָיָה בְּךָ חֲטָא." (דברים ט"ו, ט) עקב בעיה שנוצרה בעקבות מצוות שמיטת כספים תיקן הלל את תקנת הפרוזבול ובזכות תקנה זו המשיכו ההלוואות לפעול כרגיל גם בשנת השמיטה. יש לציין כי על פי הרמב"ם בהלכות שמיטה ויובל י"ז מדגיש כי הפרוזבול יכול להתקיים רק כאשר המצווה נהפכת להיות מדרבנן.

פרוזבול הוא צירוף מילים ביוונית שמשמעותן תקנה לעשירים ולעניים. "פרוזבול אינו משמט. זה אחד מן הדברים שהתקין הלל הזקן, כשראה שנמנעו העם מלהלוות זה את זה, ועוברין על מה שכתוב בתורה: השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגוי' (דברים טו, ט). התקין הלל לפרוזבול. זהו גופו של פרוזבול: מוסר אני לכם, איש פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני, שכל חוב שיש לי, שאגבנו כל זמן שארצה. והדיינים חותמין למטה או העדים." (משנה שביעית, י, ג-ד)

העיקרון הרעיוני של הפרוזבול הוא מסירת החוב לבית הדין, בכך מובא הכלל: חובות שנמסרו לבית הדין אינם משתמטים ההלכה הכללית היא שחובות של בית הדין לא משתמטים- "את אשר יהיה לך את אחיר [=אצל אחיד] תשמט ידך" ובספרי פרשת ראה, פסקה קי"ג ישנו ביאור על פסוק זה: "את אחיד תשמט ידך, ולא המוסר שטרותיו לבית דין, מיכן אמרו: התקין הלל פרוזבול מפני תיקון העולם..." (דברים ט"ו, ג). מכאן נובעת ההלכה שמוסבת במשנה שביעית, פרק י' משנה ב: "המוסר שטרותיו לבית דין אינן משמטין".

שני הסברים לתקנת הפרוזבול:

1. כל אלה לא יצרו הלכה שקובעת שמסירת חוב לבית הדין לפני שנת השמיטה מונעת את שמיטתו בשמיטה אלא ביטלה את הצורך בלמסור שטר חוב לטיפול של בית הדין וקבע שמספיק שיכריז המלווה שהוא מוסר את השטר לבית הדין גם אם הוא בפועל משאיר את השטר אצלו (חידושי הריטב"א, מכות ג ע"ב)
2. תקנה זו כפתה על בתי הדין לקבל את שטרי החובות כיוון שעד אז בתי הדין לא הסכימו לקבל שטרי הלוואות כדי שהחוב יושמט בשנת השמיטה כמו בהתורה אמרה⁵) "שמיטה מן המקורות ועד הלכה למעשה" הרב יוסף צבי רימון, עמוד 344)

לסיכום, מטרתה של תקנת הפרוזבול היא להתאים את מצוות שמיטת כספים למציאות המורכבת שבה אנו חיים שנוצרה כבר בתקופת האמוראים.

---

⁵ "שמיטה מן המקורות ועד הלכה למעשה" הרב יוסף צבי רימון, עמוד 344

□ פרק ב' - הלכות פרוזבול

ישנם הלכות שאומרות לנו כיצד אנו יכולים להשתמש בתקנת הפרוזבול. ההלכה הראשונה היא על פי התוספתא של מסכת שביעית והיא לגבי זמן כתיבת פרוזבול. התוספתא אומר שזמן כתיבת הפרוזבול מתחילה בערב ראש השנה השביעית, כלומר בזמן כניסת שנת השמיטה, ונגמרת בסוף השנה השביעית.

ההלכה השניה היא חתימת שטר פרוזבול בפני דיינים ואמירת נוסח שמבטיחה על קיום החזרת ההלוואה, על אף שמיטת הכספים. הלכה זו נועדה לשם כך שלא יקרה מצב בו האדם שהלווה כסף לחברו, וחברו לא מחזיר את ההלוואה. (אתר השמיטה של ישראל, הלכות פרוזבול)

כמו כן, התנאי לכתיבת פרוזבול הוא העובדה שלמלווה יש קרקע בבעלותו, כלומר יש לו את היכולת להחזיר את הכסף לבית הדין⁶

ההלכה השלישית היא בעניין מיקום קיום עריכת הפרוזבול. קיימת מחלוקת במיקום קיום הפרוזבול, המחלוקת היא בין הרמב"ם להרמ"א. לפי — צריכה להיעשות בבית דין מוסמך בלבד, כאשר לדיינים יש היכולת לתקן תקנות. כמו כן מותר לדיינים מותר להיות קרובים למלווה או ללווה אך יש החולקים על כך מכיוון שרואים בכך משפט ודין, ומשפט דין הוא אסור מהתורה.

ההלכה הרביעית היא בקשר לחשיבות בית הדין⁷ לדעת הרמ"א המלווה יכול למסור את הפרוזבול לכל בית דין שהוא בוחר, אך מרן הב"י סובר שמסירת הפרוזבול צריכה להיעשות רק לפני בית דין חשוב באותו הדור.

---

⁶ הלכות פרוזבול

⁷ <https://www.toraland.org.il/>

לסיכום, בעניין הלכות פרוזבול אנו רואים שקיימות מחלוקות רבות, ודבר זה מראה על כך שמצוות הפרוזבול מורכבת, אך עם זאת היא חשובה מאוד ולכן גדולי החכמים דרשו בה עוד ועוד.

□ פרק ג' - מטרות תקנת הפרוזבול

הרב יהודה זולדן במאמרו "פרוזבול- מוסרני לכם הדיינים" ⁸ מסכם שהפרוזבול מתרכז בשלושה מעגלים:

מעגל ראשון- המעגל הדתי, המלווים הפסיקו להלוות ובמשנה שביעית(י', ג') כתוב שבמצב כזה הם עוברים על מה שכתוב בתורה: "הַשְּׁמֶר לָךְ פֶּן-יִהְיֶה דְבַר עִם-לִבְבְּךָ בְּלִיעַל לְאֹמֵר, קָרָבָה שְׁנֵת-הַשְּׁבַע שְׁנֵת הַשְּׁמֵטָה, וְרָעָה עֵינֶיךָ בְּאַחִיךָ הָאֲבִיּוֹן, וְלֹא תִתֵּן לוֹ; וְקָרָא עָלֶיךָ אֶל-יְהוָה, וְהָיָה בְּךָ חֵטָא."

מעגל השני- המעגל החברתי, התקנה נועדה לאפשר לעניים להמשיך ללוות וכן גם לעשירים שרוצים את כספם בחזרה, אך לא רוצים לעבור על האיסור בתורה. התקנה מונעת את הרחבת הפערים בין העשירים לעניים

מעגל שלישי- המעגל הכלכלי, בשוק המסחר ההלוואות משמשות ככלי חשוב ומשמעותי, ההימנעות מלהלוואות משתקת את חיי המסחר והכלכלה ולכן הפרוזבול משמעותי לחיי המסחר והשוק

המשנה בגיטין (ד', ג') מדגישה את משמעות תקנתו של הלל "הלל התקין פרוזבול מפני תיקון העולם".

בהמשך המאמר הרב יהודה זולדן מציג את המחלוקת בין רש"י לתוספות בקשר למטרת הפרוזבול.

רש"י מפרש שתקנת הפרוזבול היא בעיקר במישור הדיני והמשפטי, זאת אומרת שהעברת הכח לבין הדין לא משמיטה את שמיטת הכספים, משום שגם על בית הדין חלה חובת שמיטת כספים אך יש להם גם את המסכות להפקיר מתוך הפקר. רש"י מדגיש בעיקר את המעגל החברתי והכלכלי.

התוספות לעומת זאת מסבירים שתקנת הפרוזבול היא בעיקר במישור האיסורי כלומר ביסוס תקנת הפרוזבול על ידי הפסוקים, שמהם לומדים על איסור חובת שמיטת כספים

⁸ "פרוזבול- מוסרני לכם הדיינים" <https://asif.co.il/wpfb-file/25-pdf-35/>

כאשר ההלוואה היא פרוזבול. התוספות שמים דגש בעיקר על הפן הדתי על ידי חקירת הפסוקים שעל בסיסן תקנת הפרוזבול לסיכום, בתקנת הפרוזבול נכללים שלושה מעגלים: המעגל הדתי, המעגל החברתי והמעגל הכלכלי. כמו כן ישנה מחלוקת בעניין ביסוס התקנה: רש"י מדגיש את הפן החברתי והכלכלי לבסיס לתקנה, ותוספות מדגיש את הפן הדתי כבסיס לתקנה.

□ פרק ד' - פרוזבול בפן האמוני

לשמיטה מס' מטרות⁹, וביניהן:

1. חיזוק הביטחון בה'
2. ענווה - להבין שהקב"ה מעל האדם והתבואה שלו ניתנה מהקב"ה.
3. חיזוק יכולת הנדיבות שלנו

מצוות שמיטת כספים ממשיכה את מטרתה של השמיטה וגורמת לאמונה בה' שיביא את הכסף הנצרך, שגם הכסף שיש לאדם הוא לא שייך לו והקב"ה נתן לו אותו וזה מחזק אצלו גם את יכולת הנדיבות בלי חשבונות.

ברגע שאדם ממיר את ההלוואה שנותן להלוואה מטעם בית הדין, הוא יודע שהכסף יחזור אליו, ולכן העניין של "והיה ה' מבטחו" יורד כיוון שהאדם יודע שהכסף יחזור אליו. כמו כן שמיטת כספים מחזקת את יכולת הנדיבות שלנו.

נשאלת השאלה - האם מצוות הפרוזבול לא סותרת את העיקרון של שמיטת כספים? הרי בשמיטת כספים האדם נותן בידיעה כי לא בטוח שיחזור אליו הכסף, אך הפרוזבול מונע מהספק הזה, והכסף בוודאות יחזור למלווה. אך הרב קוק¹⁰ מסביר שמדובר ברעיון שמנהיג אותנו לקביעת הלכות נוספות. בעת הצורך, יש לקבל תקנות הלכתיות נוספות כדי להצליח לקיים את המצווה במלואה. כמו כן, הלוואות זה דבר הכרחי, וברגע שנפסקות ההלוואות, יש חשש למצב הכלכלי של אנשים רבים, ולכן הלל קבע תקנה שהיא לצורך העכשווי והמידי של המציאות.

לסיכום, הפרוזבול לא סותר את שמיטת כספים אלא הוא פתרון הלכתי למציאות הקיימת.

⁹ אתר ישיבה <https://www.yeshiva.org.il/midrash/5608>

¹⁰ הרב קוק <https://asif.co.il/wpfb-file/zhr-35-1-pdf/>

□ פרק ה' - פרוזבול בימינו

קיימת מחלוקת על זמן כתיבת פרוזבול, לאחר שדנו על המחלוקות נפסקה המחלוקות לפי הדעה של הרמב"ן ולכן אנו הולכים לפי הרמב"ן, אז זמן כתיבת פרוזבול זה בסוף השנה השביעית.

מצוות שמיטת הכספים היא מצווה שהיא דורשת אמינות בין כל העם, זה דבר מורכב להשאיל כספים ושהכספים שהושאלו האלה באמת יחזרו, ולכן לאנשים היה את השאלה האם להלוות כסף או לא...? כי אולי לא יחזירו, אבל מצד שני אם לא יהיה הלוואות אז הכלכלה תקרוס, צורך ההלוואות הוא צורך כמעט בסיסי, בשביל לבנות בית צריך את ההלוואה ולכן תוקן תקנת הפרוזבול שזה מה שקורה היום.

לאחר שתיקנו את תקנת הפרוזבול היה רעש וזעם על כך שאנחנו "מבטלים" מצווה מן התורה. הזעם היה על כך שיש מצווה מן התורה ואם היא מהתורה אז אנחנו יכולים לקיים אותה, והיא מתאימה גם לימנו.

הרב עמיאל מגיב על הזעם שנוצר והוא כותב כך: מצוות שמיטת כספים היא מצווה שלא כל כך מותאמת לימנו, יש מורכבות במצווה ולכן תיקנו את תקנת הפרוזבול. הר בעמיאל אומר שהפרוזבול זה לא תקנה שהם המציאו זה פיתרון שהיה עוד אז שהוא- "המוסר שטרותיו לבית דין אינן משמטיין"¹¹ אבל הפתרון הזה לא היה נפוץ והלל הזקן החליט לתקן את תקנת הפרוזבול והפך את זה לדרך של קיום מצוות שמיטת כספים.¹²

¹¹ משנה שביעית י', ב

¹² הרב משה עמיאל, דרכה של תורה, מזכרת בתיה תשמ"ג

לסיכום, תקנת הפרוזבול לא מבטלת מצווה מן התורה אלא היא הופכת את המצווה ע"י הפרוזבול לדרך של קיום ולמצווה המתאפשרת לקיום בימינו.

סיכום

לאחר תהליך העבודה וחקירת מקורות שונים אנו חושבות שיש לנו כיוון בקשר לשאלת החקר ששאלנו בתחילת העבודה.

השאלה ששאלנו ואותה חקרנו הייתה: האם בימינו יש מצווה לשמוט כספים ועדיף מצד ההלכה לשמוט את החוב, או שהשימוש בפרוזבול הוא מלכתחילה?

לאור מה שבדקנו אנו יכולות להסיק שמאחר והמציאות של ימינו היא מציאות מורכבת מהבחינה הכלכלית, ולכן ככל הנראה אנו צריכים לקיים כיום את הפרוזבול מלכתחילה ולא לשמוט את החוב מלכתחילה.

ונסביר את התהליך להסקת מסקנה זו.

תחילה חקרנו מהי מצוות שמיטת כספים, ביררנו את מקורות המצווה, טעמי המצווה ואת פרטיה. לאחר שהגענו למסקנה ששמיטת כספים מטרתה לחזק את מידת הענווה מול הקב"ה והנדיבות כלפי אחינו, ניגשנו לחקור מהי המורכבות במצוות שמיטת כספים בימינו ואיך תקנת הפרוזבול שהלל תיקן בימי בית שני עונה על מורכבות זו. הבנו שמאחר והמצב הכלכלי מונע מאנשים להלוות, כיוון שהכסף שהם מלווים נשמט והוא לא יחזור אליהם והם זקוקים לכסף זה, הלל תיקן את תקנת הפרוזבול אשר פותרת משמיטת כסף אז לא מונעת מהאדם להלוות.

לאחר מכן בדקנו מהן ההלכות של הפרוזבול, הגענו למסקנה שרבות מהלכות הפרוזבול שנויות במחלוקת והגענו למסקנה שמצוות הפרוזבול מורכבת, ועם זאת היא מצווה חשובה ולכן גדולי החכמים דרשו בה.

מטרת הפרוזבול היא מטרה בשלושה רבדים שונים: הרובד החברתי, הרובד הכלכלי, והרובד הדתי. אך המשמעות של פרוזבול ברורה לעין והיא: "הלל התקין פרוזבול מפני

תיקון העולם" (משנה גיטין ד, ג) - כלומר זוהי תקנה בסיסית וחשובה מאוד להמשך קיום נכון של מצוות שמיטת כספים.

אך אז התעוררה בנו השאלה האמונית- האם הפרוזבול לא סותר את מצוות שמיטת כספים? חקרנו את שאלה זו ונתקלנו במקור מעניין של הרב קוק, המסביר כי תקנת הפרוזבול היא תקנה הלכתית למציאות הקיימת והיא תוקנה על מנת שנוכל להצליח לקיים את המצווה על אף המורכבות הקיימת.

בימינו אנו נוהגים לקיים את מצוות הפרוזבול מלכתחילה כיוון שהמציאות המורכבת מקשה על קיומה של שמיטת כספים בצורת הפשט. הבנו שהלל תיקן את התקנה הזו מכורח המציאות, אך אין מה התחמקות וירידה ברמתה של מצוות שמיטת הכספים. לכן כיום נוהגים לקיים פרוזבול ולא לשמוט את החוב.

□ רפלקציה

בשנה האחרונה למדנו באולפנה בשיעורי תושבע"פ על שנת השמיטה והלכות הקשורות בה. כאשר התחלנו ללמוד על פרוזבול הבנו שהלכה מאוד נוגעת בימינו ומעסיקה את גדולי הדור, כיוון שמדובר בהלכה מדאוריתא- שמיטת כספים אך המציאות כיום היא לא מאפשרת את מטרתה של ההלכה, כלומר במקום שמצוות שמיטת כספים תגרום לנו להלוות בלי חשבונות היא מונעת מאיתנו להלוות מחשש שזה יפגע במצב הכלכלי שלנו. מסיבה זו רצינו לחקור את ההלכה ולבדוק ולהבין מהי ומה הרעיון האמוני שמסתתר מאחוריה.

תוך כדי הכנת העבודה הבנו עיקרון חשוב בנושא זה בפרט ובכללי לחיים שלנו: ההלכה היא דרך חיים, אנו הולכים בעקבותיה והחיים שלנו מבוססים עליה כל הזמן.

אז לעיתים ההלכה לא מתאפשרת עם דרך החיים והיא לא מקיימת את מטרתה. ולכן בעיתות כאלה חז"ל מתקנים הלכה נוספת כאשר המטרה העליונה והחשובה ביותר היא שההלכה תוביל את חיינו ותיטיב עימנו ועם אורח חיינו.

את כתיבת העבודה התחלנו בחיפוש אחר שאלה מדויקת שתוביל אותנו לתשובות המספקות את השאלות שאנחנו שואלות את עצמנו בעניין זה.

לאחר מציאת השאלה פנינו לכתיבת המבוא, היו לנו מקורות רבים בהם השתמשנו ולכן שלב זה היה מהיר ופשוט עבורנו.

כאשר פנינו לכתיבת גוף העבודה התקשינו מעט במציאת המקורות המספקים את רצוננו. כמו כן המחלוקות הרבות שמצאנו גרמו לנו לבלבול והקשו עלינו בהבנת תמצית המקור, ובמסקנה המתבקשת בסופו של המקור.

יתר על כן מקורות רבים שמצאנו היו לקוחים מתוך הגמרא ודבר זה הקשה בהבנת המילים עצמן ובהבנת הסוגיה.
אך לסיכום, הרגשנו שעבודת הצוות ביננו הייתה יעילה וגרמה לנו לקחת אחריות על אופן כתיבת העבודה ועל ניהול זמן נכון ומיטבי.

▣ביבליוגרפיה

- הטעם למצוות שמיטה, אתר ישיבה, <https://www.yeshiva.org.il/midrash/5608>, נדלה בחודש אדר ב' התשפ"ב.
- הפרוזבול כרקע להיתר המכירה בכתבי הראי"ה קוק, אתר אסיף, <https://asif.co.il/wpfb-file/zhr-35-1-pdf/>, נדלה בחודש אדר ב' התשפ"ב.
- הרב יוסף צבי רימון, "שמיטה מן המקורות ועד הלכה למעשה", הוצאת קורן ירושלים, עמוד 344
- הלכות פרוזבול, אתר השמיטה של ישראל, <https://shmita.hamachon.co.il/laws>, נדלה בחודש אדר ב' התשפ"ב.
- הלכות שמיטת כספים ופרוזבול, אתר למעשה - אקטואליה הלכתית, <https://www.toriland.org.il/>, נדלה בחודש אדר ב' התשפ"ב.
- יונה עמנואל, שמיטת כספים, אתר דעת, <https://daat.ac.il/daat/shmita/sikumim/smitat-ksafim.htm>, נדלה בחודש אדר ב' התשפ"ב.
- משנה שביעית י', ב'.
- פרוזבול- מוסרני לכם הדיינים, אתר אסיף, <https://asif.co.il/wpfb-file/25-pdf-35/>, נדלה בחודש אדר ב' התשפ"ב.
- רמב"ם, הלכות שמיטה ויובל, ויקיטקסט, <https://he.wikisource.org/wiki>
- שמיטת כספים, אתר דעת, <https://daat.ac.il/encyclopedia/value.asp?id1=2530>, נדלה בחודש אדר ב' התשפ"ב.
- הרב משה עמיאל, דרכה של תורה, מזכרת בתיה תשמ"ג